

TÜKETİCİLERİN YATIRIM ARACI SEÇİMİNİ ETKİLEYEN DEMOGRAFİK FAKTÖRLER ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA*

Pınar HACIHASANOĞLU¹
Mehmet KARA²

Atıf/©: Hacıhasanoğlu, P., ve Kara, M. (2021). Tüketicilerin yatırım aracı seçimini etkileyen demografik faktörler üzerine bir araştırma. *Hitit Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(1), 168-190. doi: 10.17218/hititsbd.900210

Özet: Tüketicilerin bireysel yatırım kararı, risk ve getiri beklentisi çerçevesinde, sahip olunan tasarrufların altın, döviz, hisse senedi veya yatırım fonu gibi değerlere dönüştürülmesi olarak ifade edilmektedir. Bireysel yatırım kararı olarak adlandırılan bu davranış biçimi üzerinde birçok faktörün etkisinden söz etmek mümkündür. Özellikle içinde bulunulan pandemi sürecinde yatırım aracı seçimi davranışlarının farklı bir boyut kazandığı ifade edilebilir. Bu noktadan hareketle, bu çalışmada Türkiye geneli için yatırım aracı tercihleri ve demografik faktörler itibarıyla yatırım aracı satın alma davranışlarının farklılaşıp farklılaşmadığının belirlenmesi ana amaç olarak belirlenmiştir. Ülke genelinden elde edilen veriler ışığında, yatırım aracı seçiminde en çok tercih edilen yatırım araçlarının sırasıyla altın, döviz, gayrimenkul ve bireysel emeklilik fonları olduğu tespit edilmiştir. Altının 590 bireysel yatırımcı tarafından oluşturulan 98 portföyün 60'ında yer aldığı belirlenmiştir. Ayrıca araştırma kapsamında yer alan bütün demografik faktörler itibarıyla özellikle yatırım aracı seçimi risk boyutunda yatırım aracı seçimlerinin farklılaştığı sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Tüketici Bireysel Yatırım Kararı, Yatırım Aracı, Yatırım Aracı Seçimi, Risk, Getiri.

A Study on Demographic Factors Affecting Investment Tool Selection of the Consumers

Citation/©: Hacıhasanoğlu, P., and Kara, M. (2021). A study on demographic factors affecting investment tool selection of the consumers. *Hitit Journal of Social Sciences*, 14(1), 168-190. doi: 10.17218/hititsbd.900210

Abstract: The individual investment decision is expressed as the transformation of savings into values such as gold, foreign exchange, stocks or mutual funds within the framework of risk and return expectation of the consumers. It is possible to talk about the effect of many factors on this behavior pattern, which is called individual investment decision. In particular, it can be stated that the behavior of investment instrument selection has gained a different dimension during the current pandemic process. From this point on, determining this investment tool for research in Turkey in determining whether the investment instruments buying behavior in Turkey differed according to the preferences of investment instruments and demographic factors has been identified as a major goal

Araştırma Makalesi / Research Article

Makale Geliş Tarihi / Submitted: 20.3.2021

Makale Kabul Tarihi / Accepted: 21.6.2021

*Bu makale Yozgat Bozok Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde 2021 yılında Dr. Öğr. Üyesi Mehmet KARA danışmanlığında Pınar HACIHASANOĞLU tarafından hazırlanmakta olan "Finansal Tüketicilerin Ekonomik İstikrar ve Kriz Ortamlarında Satın Alma Davranışları Üzerine Bir Uygulama" başlıklı doktora tezinden türetilmiştir.

¹Sorumlu Yazar, Öğr. Gör., Yozgat Bozok Üniversitesi, Yozgat Meslek Yüksekokulu, Finans Bankacılık ve Sigortacılık Bölümü ve Doktora Öğrencisi, Yozgat Bozok Üniversitesi, Yozgat Bozok Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İşletme Doktora Programı, pinar.hacihasanoglu@bozok.edu.tr, <http://orcid.org/0000-0002-4595-5156>

²Dr. Öğr. Üyesi, Yozgat Bozok Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü, mehmet.kara@bozok.edu.tr, <http://orcid.org/0000-0002-7189-4262>

Etik Onayı: Bu çalışma için etik onay, Yozgat Bozok Üniversitesi Etik Komisyonu'ndan 21.10.2020 tarih ve 14/11 olarak alınmıştır.

in this study. In the light of the data obtained from the country in general, it has been determined that the most preferred investment instruments in investment instruments' selection are gold, foreign currency, real estate and private pension funds, respectively. It has been determined that gold is included in 60 of 98 portfolios created by 590 individual investors. In addition, it was concluded that the choice of investment tools differs in terms of risk, especially in the investment tool selection, in terms of all demographic factors within the scope of the research.

Keywords: Consumer Individual Investment Decision, Investment Tool, Investment Tool Selection, Risk, Return.

1. GİRİŞ

Tüketicilerin yatırım aracı satın alma tercihleri incelendiğinde, belirli dönemler itibarıyla yüksek riskli, hatta spekülasyon yatırım araçlarına (menkul kıymetler vb.) yöneldikleri, belirli dönemler itibarıyla ise, tümüyle sabit getirili yatırımlara veya nakit varlıklara dönüş yaptıkları görülmektedir (Saraç ve Kahyaoglu, 2011, s.135). Bu farklı davranışların altında yatan nedenler irdelendiğinde öncelikle genel ekonomik durumun ve belirsizliklerin varlığından söz edilebilir. Özellikle bu durum yatırım aracı seçiminde temel belirleyici konumundaki risk alma düzeyini etkileyen ana faktör olarak değerlendirilebilir. Bunun yanı sıra tüketicilerin üstlendikleri riskin belirleyicisi olan çeşitli faktörlerden de söz etmek mümkündür. Bu faktörlerden başlıcaları psikolojik faktörler, sosyo-ekonomik faktörler ve demografik faktörler olarak sıralanabilir. Özellikle demografik faktörler açısından yatırım aracı tercihlerinin farklılaşması bakımından literatürde birçok çalışmanın varlığından söz edilebilir (Uluyol, 2019; Hira ve Loibl, 2008; Lippi ve Rossi, 2020; Bernasek ve Shwiff, 2001; Dwyer ve diğerleri, 2002; Hinz ve diğerleri, 1997; Jianakoplos ve Bernasek, 1998; Powell ve Ansic, 1997; Obamuyi, 2013; Aksoy, 2018; Kahyaoglu, 2011; Hallahan ve diğerleri, 201; Sulaiman, 2012; Ece, 2017). Söz konusu çalışmalarda psikolojik faktörler ve demografik faktörler açısından yatırım aracı seçimi ile ilgili davranışların değişme biçimleri ortaya konulmuştur. Bu çalışmalarda bu faktörler açısından araştırmaya konu edilen en temel unsur risk algısı ve risk alabilme düzeyidir.

Bununla birlikte belirtilen nedenler dolayısıyla, dönemsel olarak yatırım araçlarına olan talepler de risk algısı çerçevesinde değişkenlik göstermektedir. Pandemi nedeniyle Dünya genelinde yine her anlamda yüksek riskli ve belirsizliklerin bulunduğu bir dönem yaşanmaktadır. Bu dönemde tercih edilen yatırım araçları nelerdir? Önceki dönemlerle kıyaslandığında hangi yatırım araçlarına yönelim ön plana çıkmaktadır? Bu dönemde demografik faktörler itibarıyla yatırım araçları ile ilgili özellikle risk alma düzeyleri açısından farklılık var mıdır? Sorularının cevapları bu araştırma kapsamında belirlenmeye çalışılacaktır.

Bu noktadan hareketle bu çalışmanın amacı; tasarruf sahiplerinin tasarruflarını değerlendirmek için hangi yatırım araçlarını daha fazla talep ettiklerinin belirlenmesidir. Araştırma kapsamına Türkiye geneli alınmıştır. Yapılan anket sonucunda yatırım araçları satın alma tercihlerinin yanı sıra, demografik faktörler açısından yatırım aracı satın alma davranışlarının Türkiye geneli için farklılaşıp farklılaşmadığının ortaya konulması amaçlanmıştır.

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Gelirin tüketilmeyen başka bir ifade ile tüketim için kullanılmayan kısmı tasarruf olarak adlandırılır. Bireysel tasarruf ise, bireylerin gelecekteki belirsizliklere ve risklere karşılık aldığı tedbirler olarak ifade edilebilir (Kanık ve Temiz Dinç, 2017, s.60). Sahip olunan tasarrufların belirli bir bedel karşılığında gereksinim duyanlara aktarılması veya gelecekte daha fazla tüketim

yapabilmek adına bugünkü kazançlardan vazgeçilmesi ise “yatırım” olarak tanımlanmaktadır (Bayazıt Hayta, 2008, s.347).

Tüketiciler bir yandan yaptıkları harcamalarla kendilerinin veya ailelerinin ihtiyaçlarını karşılarlarken, diğer yandan da tasarruf ve yatırım yolu ile sonraki dönemlerdeki amaçlarını ve isteklerini karşılayabilmek için imkân yaratırlar (Bayazıt Hayta, 2008, s.347). Tasarruf seviyesinin düşük olması bireylerin, hastalık, kaza ve işsizlik nedeniyle ortaya çıkabilecek mali zorluklara karşı savunmasız kalmasına neden olabilecektir (Şahin ve Barış, 2017, s.78).

Bireysel boyutta bakıldığında yatırım, sahip olunan tasarrufların değerinin artacağı beklentisi doğrultusunda altına, dövize, gayrimenkule veya araba gibi değerlere dönüştürülmesi olarak ifade edilebilir. Örneğin bir birey sahip olduğu nakit varlığı bankaya yatırarak vadeli mevduat, hazine bonusu, döviz veya hisse senedi satın alabilir. Burada söz konusu tasarrufun hangi yatırım aracına dönüşeceği risk alabilme gücü ve getiri beklentisi ile orantılı olarak değişim gösterir. Bu seçim kişisel yatırım kararı olarak adlandırılmaktadır. Başka bir ifade ile sahip olunan nakdi sermayenin değerinde azalma olmaması ve daha fazla gelir elde etme beklentisi ile atıl durumda olan sermayenin çeşitli yatırım araçları (hisse senedi, tahvil, döviz, gayrimenkul, altın ve arsa gibi) satın alınarak değerlendirilmesi kişisel yatırım kararı olarak tanımlanabilir (Uluyol, 2019, s.740).

Tüketiciler yatırım aracı satın alma kararı alırken öncelikle sahip oldukları sermayelerini kaybetmemeyi hedeflerler. Çünkü finansal piyasalarda var olan enflasyon ve faiz gibi temel değişkenler yatırımcıların tasarruflarında değer kayıplarına sebep olmaktadır (Bayazıt Hayta, 2008, s.346). Bu nedenle bireysel yatırımcıların yargılarda bulunurken ve yatırım kararları verirken rasyonel kararlar aldıkları düşünülmektedir (Hassan ve diğerleri, 2013, s.510).

Tüketiciler yatırım kararlarını verirken birçok faktörü bir arada değerlendirmek durumunda kalırlar. Değerlendirilen bu faktörler arasında yer alan en önemli iki değişken risk ve getiri oranıdır. Rasyonel yatırımcılar, genel olarak riski göz önünde bulundurarak getiriyi arttırmayı amaçlarlar. Riskin düşük getirinin yüksek olduğu yatırım araçları rasyonel yatırımcılar tarafından öncelikle tercih edilmektedir (Aksoy, 2018, s.875). Risk alma tutumları açısından bireysel yatırımcılar riskten kaçan yatırımcılar, riske karşı kayıtsız kalan yatırımcılar ve risk seven (arayan) yatırımcılar olmak üzere üç ana başlıkta toplanabilir. İlk grupta yer alan yatırımcılar getirileri belli olan daha az riskli yatırım araçlarını tercih ederler. İkinci grupta yer alan riske karşı kayıtsız kalan yatırımcılar ise yatırım aracı seçiminde risk boyutunu dikkate almazlar. Üçüncü grubu oluşturan riski arayan yatırımcılar için ise, yapılacak yatırımın faydası, yatırım yapmamanın faydasından büyüktür (Anbar ve Eker, 2009, s.131). Yatırımcıların algıladıkları risk ile ilgili birtakım faktörler etkili olmaktadır. Bunlar; yatırımcının demografik faktörleri, kişilik özellikleri, psikolojik faktörleri, dini inançları ve sosyo-ekonomik faktörleri olarak sıralanabilir (Saraç ve Kahyaoglu, 2011, s.136).

3. LİTERATÜR ARAŞTIRMASI

Literatürde tüketicilerin yatırım aracı seçimini etkileyen çeşitli çalışmalar mevcuttur. Söz konusu çalışmalar incelendiğinde hisse senedi ve borsa üzerine bireysel yatırımcı davranışlarının konu edildiği çalışmaların yoğunlukta olduğu görülmektedir. Bununla birlikte hisse senedi dışında ki yatırım araçlarının tüketiciler tarafından seçiminde etkili olan unsurların incelendiği çalışmalarda mevcuttur.

Aşağıda bireysel yatırım üzerinde etkili olan faktörleri konu eden ulusal ve uluslararası çalışmalar özetlenmiştir.

Sulaiman (2012) yapmış olduğu çalışmasında çeşitli demografik faktörler boyutunda yatırım aracı seçiminde risk toleransını araştırmıştır. Genelde bireysel yatırımcıların finansal risk toleransının yaşları ile birlikte azaldığı düşünülmeye karşın bu çalışma ile ortaya konulan sonuç bu görüşü desteklememektedir. Ayrıca çalışma ile eğitim seviyesinin artması ile yatırım aracı seçimindeki risk toleransının arttığı ve bakmakla yükümlü olan birey sayısının (hane halkı) risk tolerans düzeyini etkilediği sonuçları ortaya konulmuştur.

Cinsiyet boyutunda yatırımcı davranışları incelendiğinde, zaman içinde eğitim, gelir ve refahtaki cinsiyet farklılıklarının daralmasına rağmen, kadınlar için uzun vadeli finansal güvenlik önlemlerinin hala erkeklere kıyasla daha düşük seviyelerde olduğu ifade edilebilir. Genel olarak, kadınlar erkeklere kıyasla daha tasarruf yapmakta ve tasarruflarını daha düşük riskli yatırımlarda değerlendirmektedirler (Hira ve Loibl, 2008, s.253). Çeşitli araştırmalar, kadınların yatırım kararlarında erkeklere göre riskten daha fazla kaçındıklarını göstermektedir (Powell ve Ansic, 1997; Bernasek ve Shwiff, 2001; Hinz ve diğerleri, 1997; Jianakoplos ve Bernasek, 1998). Bu konuda yapılan ampirik çalışmalar kadınların istikrarlı, yönetimi kolay yatırımları tercih ettiğini, genellikle menkul kıymetlere daha az yatırım yaptıklarını ve daha muhafazakâr yatırımcılar olduklarını göstermektedir (Hira ve Loibl, 2008, s.254). Lippi ve Rossi (2020) yılında yaptıkları çalışmada kriz dönemlerinde İtalya'da yaşayan bireysel yatırımcıların yatırım aracı seçiminde cinsiyet ve yaş boyutunda sergiledikleri davranışları incelemişlerdir. Erkeklerin kadınlardan daha riske toleranslı olduğunu ve yaşlıların genç meslektaşlarına göre daha az risk aldığı sonucuna ulaşılmıştır. Hallahan ve diğerleri (2014), yılında yaptıkları çalışmada da yaş ile alınan risk arasındaki ilişkinin doğrusal olmadığını tespit etmişlerdir. Wallach ve Kogan (1961)'da yaptıkları çalışmada buna benzer sonuçlar elde etmişlerdir (Sulaiman, 2012, s.110).

Hoffman ve diğerleri (2013) yılında yaptıkları çalışmada bireysel yatırımcıların 2008 krizi ile ilgili algı ve davranışlarını incelemişlerdir. Özellikle kriz süresince risk alma davranışlarının nasıl bir değişim geçirdiğinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Çalışmada kriz sırasında yatırımcı algılarının önemli ölçüde dalgalandığı, risk toleransı ve risk algılarının getiri beklentilerinden daha az değişken olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Krizin en yoğun olduğu dönemlerde, yatırımcıların geri dönüş beklentileri ve risk toleransının azaldığı ve risk algılarının arttığı tespit edilmiştir. Genel olarak, bireysel yatırımcıların aktif olarak yatırım yapmaya devam ettiği ve kriz sırasında yatırım portföylerini riske atmayacak yatırım araçlarını tercih ettikleri belirlenmiştir.

Obamuyi (2013) tarafından yapılan çalışmada, yatırımcıların yatırım kararlarını etkileyen ana faktörleri ve bu faktörlerin yatırımcıların Nijerya Sermaye Piyasası'ndaki sosyo-ekonomik özellikleriyle nasıl ilişkili olduğunu belirlemeyi amaçlamıştır. Çalışma ile bireysel yatırımcıların yatırım kararlarını dini inançların, söylentilerin, aile üyelerinin görüşlerinin ve diğer yatırımlarda beklenen kayıpların etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Araştırma, yatırımcıların sosyo-ekonomik özelliklerinin (yaş, cinsiyet, medeni durum ve eğitim nitelikleri) yatırım kararlarını istatistiksel ve önemli ölçüde etkilediğini ortaya koymaktadır.

Rana ve diğerleri (2014) yaptıkları çalışmada, eğitim düzeyi ve gelirin yatırım kararları üzerinde etkisi olduğu ortaya koymuşlardır. Eğitim düzeyi arttıkça alınan riskin de arttığı belirlenmiştir.

Cihangir ve diğerleri (2016) yaptığı çalışmada, medeni durumlar açısından yatırım aracı seçiminde riske bakış açılarının farklılaştığını ortaya koymuşlardır. Evli olanların bekârlara nazaran daha fazla riskten kaçındıklarını belirlemişlerdir. Grable ve Lytton (1998) ve Yao ve Hanna (2005)'da Cihangir ve diğerleri (2016)'ne benzer sonuçlara ulaştıklarını ve bekârların evlilere göre daha fazla riski göze alabildiklerini tespit etmişlerdir.

Ece (2017) tarafından yapılan çalışmada, yatırım aracı tercihlerinin cinsiyet, yaş ve medeni durum faktörleri açısından değişmediği, öğrenim durumu açısından ise değiştiği belirlenmiştir.

Aksoy (2018) yaptığı çalışmasında, cinsiyet değişkeni açısından yatırım aracı seçimlerinin farklılaştığını belirlemiştir. Kadınların erkeklere nazaran daha az risk içeren yatırım araçlarına yöneldikleri sonucuna ulaşmıştır. Dwyer ve diğerleri (2002) yaptıkları çalışmalarında Aksoy (2018)'a benzer sonuçlar elde ettiklerini ifade etmişlerdir. Saraç ve Kahyaoğlu (2011) ise yaptıkları çalışmada, yatırım aracı seçiminde kadınların risk algı düzeyinin erkeklerden daha fazla olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Uluçol (2019), akademisyenler üzerine yaptığı çalışmada, yatırım araçları tercihinin cinsiyet, yaş, gelir düzeyi ve tasarruf yapma boyutlarında farklılaştığı sonucuna ulaşmıştır. Erkeklerin riskli yatırım araçlarına yöneliminin daha yüksek olduğu, gelir ve tasarruf düzeyinin artmasına paralel olarak hisse senedi, gayrimenkul ve altın yatırımlarının da yine arttığı tespit edilmiştir.

4. ARAŞTIRMA

4.1. Araştırmanın Konusu, Amacı ve Kısıtları

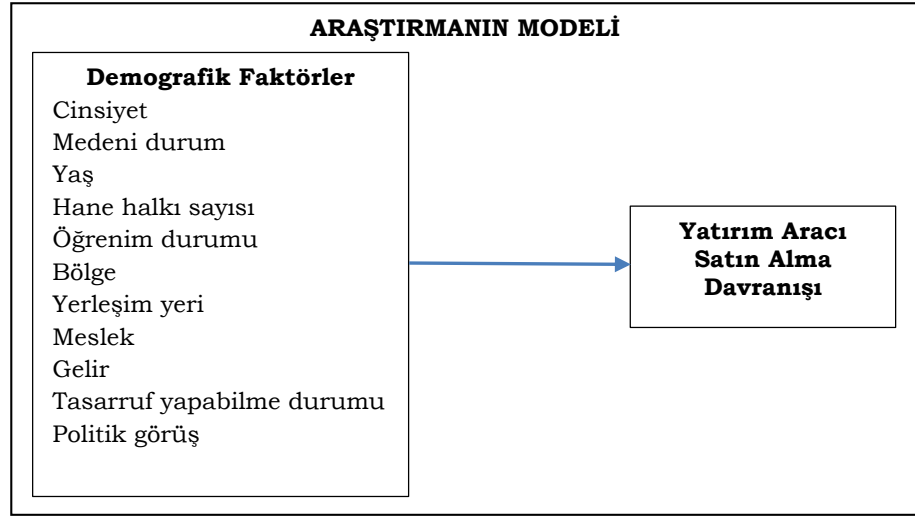
Araştırmada, tüketicilerin yatırım aracı satın alma davranışları ve bu davranışlara yön veren faktörler incelenmiştir. Demografik faktörler açısından yatırım aracı satın alma davranışlarının farklılaşp farklılaşmadığının belirlenmesi bu araştırmanın ana amacı olarak belirlenmiştir.

Araştırma kapsamı olarak Türkiye seçilmiştir. Türkiye’de yaşayan on sekiz yaş üstü bütün bireysel yatırımcılar araştırma kapsamına alınmıştır. Çünkü bu grup ister çalışan olsun ister çalışan olmasın az veya çok hem tüketim hem de tasarruf (yatırım) olgusunun en önemli bölümünü oluşturmaktadır. On sekiz yaşındaki bir üniversite öğrencisinin ebeveynlerinden sağladığı kaynağı tüketmesi ve tüketimden arta kalan kısmı herhangi bir yatırım aracı vasıtasıyla yatırıma dönüştürmesi veya düzenli gelir elde eden bir çalışanın tüketimden arta kalan kısmı yine uygun gördüğü yatırım araçları ile değerlendirmesi buna örnek olarak verilebilir. Görüldüğü gibi toplum içerisinde yaşayan farklı bireylerin farklı düzeylerde de olsa tüketim ve tasarruf (yatırım) boyutuna katılımı söz konusudur. Bu nedenle araştırma kapsamına sadece çalışan bireyler değil, tüketim ve bireysel yatırıma katılma potansiyeli olan on sekiz yaş üstü bütün tüketiciler alınmıştır. Veri toplama aşamasında ülkenin bütün bölgelerinde yaşayan tüketicilere ulaşılmaya çalışılmıştır.

Ayrıca söz konusu tüketici grubunun vermiş oldukları cevapların sübjektif değerlendirmeleri olması araştırmanın ana kısıtları olarak kabul edilebilir. Bunun yanı sıra ana kütle büyüklüğünün bütün ülke olarak belirlenmesi nedeniyle birçok araştırma için temel kısıtlar olarak kabul edilen zaman ve maliyet kısıtları bu araştırma için de geçerlidir. Ayrıca tüm Dünya’da ve Türkiye’de yaşanan pandemi süreci nedeniyle veriler online olarak elde edilmiştir. Bu da daha fazla veri elde edilememesi noktasında bir kısıt olarak değerlendirilebilir.

4.2. Araştırmanın Modeli ve Hipotezler

Bu araştırma, tüketicilerin yatırım aracı satın alma davranışı üzerinde etkili olduğu düşünülen demografik faktörler paralelinde yürütülecektir. Bu çerçevede yapılan literatür taraması neticesinde söz konusu davranışlar üzerinde etkili olduğu öngörülen faktörler baz alınarak Şekil 1’de araştırmaya yön veren ve geliştirilen hipotezlerin test edilmesi amacıyla kullanılan model yer almaktadır.

Şekil 1. Araştırmanın Modeli

Model incelendiğinde, cinsiyet, medeni durum, yaş, hane halkı sayısı, öğrenim durumu, bölge, yerleşim yeri, meslek, gelir, tasarruf yapabilme durumu, politik görüş gibi demografik faktörler itibarıyla yatırım aracı satın alma davranışlarının farklılaşp farklılaşmadığının test edildiği görülecektir. Araştırma kapsamında test edilecek hipotezler aşağıda yer almaktadır:

H₁:Cinsiyetler itibarıyla yatırım aracı satın alma davranışları farklılaşmaktadır.

H₂:Medeni durum itibarıyla yatırım aracı satın alma davranışları farklılaşmaktadır.

H₃:Yaş aralığı itibarıyla yatırım aracı satın alma davranışları farklılaşmaktadır.

H₄: Hane halkı sayısı itibarıyla yatırım aracı satın alma davranışları farklılaşmaktadır.

H₅:Öğrenim durumu itibarıyla yatırım aracı satın alma davranışları farklılaşmaktadır.

H₆:Yaşamın büyük bölümünün geçirildiği bölge itibarıyla yatırım aracı satın alma davranışları farklılaşmaktadır.

H₇: Yaşamın büyük bölümünün geçirildiği yerleşim yeri itibarıyla yatırım aracı satın alma davranışları farklılaşmaktadır.

H₈: Meslek itibarıyla yatırım aracı satın alma davranışları farklılaşmaktadır.

H₉:Elde edilen gelir itibarıyla yatırım aracı satın alma davranışları farklılaşmaktadır.

H₁₀:Tasarruf yapabilme durumu itibarıyla yatırım aracı satın alma davranışları farklılaşmaktadır.

H₁₁: Politik görüş itibarıyla yatırım aracı satın alma davranışları farklılaşmaktadır.

4.3. Araştırmanın Yöntemi, Evreni ve Örneklemi

Tüketicilerin yatırım aracı satın alma davranışını ortaya koyabilmek adına birincil verilerin elde edilmesinde nicel araştırma yöntemi kullanılmıştır.

Belirlenen amaçlar doğrultusunda tespit edilen birimler grubunun tamamı ana kütle olarak tanımlanmaktadır (Nakip ve Yaraş, 2017, s.250). Ana kütle temsil eden örneklem büyüklüğü ise, araştırmanın üzerinde uygulandığı veya araştırma kapsamına fiilen giren birim sayısı olarak

adlandırılmaktadır (Kalaycı, 2008, s.68). Bu noktadan hareketle Türkiye nüfusu sonsuz kabul edildiğinde, nicel bir araştırma için % 95 güven düzeyinde söz konusu ana kütleyi temsil eden örneklem büyüklüğünün 384 olması yeterli kabul edilmektedir (Cohen ve diğerleri, 2007, s.104).

Örnekleme yöntemi olarak ihtimalsiz örnekleme yöntemleri arasında yer alan kartopu örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntemde öncelikle tesadüfi olarak ilk temel cevaplayıcılar grubu oluşturulur. Sonraki adımda ise, söz konusu çekirdek cevaplayıcıların yol göstermeleriyle veya onlardan alınan bilgiler ışığında yeni birimlere ulaşılır ve örnek hacmi kartopu misali giderek büyür (Nakip ve Yaraş, 2017, s.263).

4.4. Verilerin Analizi ve Elde Edilen Bulgular

4.4.1. Demografik Özellikler İlişkin Veriler

Araştırma kapsamında yatırım aracı satın alma davranışları incelenecektir. Bu doğrultuda bu davranışlar açısından farklılıklara neden olan faktörler nelerdir sorusunun cevabı aranırken; cinsiyet, yaş, medeni durum, hane halkı sayısı, öğrenim durumu, yaşanan yer (il), hayatın büyük bölümünün geçirildiği bölge, hayatın büyük bölümünün geçirildiği yerleşim yeri, meslek, gelir, tasarruf yapabilme durumu ve politik görüş gibi değişkenler araştırmaya dâhil edilmiştir. Verilerin elde edilmesinde on-line anket yöntemi kullanılmıştır. Anketler Yozgat Bozok Üniversitesi Etik Komisyonu'nun 14/11 sayılı ve 21.10.2020 tarihli toplantısında görüşülmüş ve kabul edilen etik kurulu onayı alındıktan sonra dağıtılmıştır. Oluşturulan elektronik anket formu vasıtasıyla verilerin katılımcılar tarafından internet üzerinden doldurulması sağlanmıştır. Elektronik anket formu eksik veri olması durumunda gönderilemeyecek şekilde tasarlanmıştır. Bu yüzden katılımcılar tarafından doldurulan ve eksik veri içermeyen 590 anket formunun tamamı değerlendirmeye alınmıştır.

Tablo 1. Cinsiyet, Medeni Durum, Yaş, Öğrenim Durumu, Meslek ve Hane Halkı Sayısı Değişkenlerine Ait Tanımlayıcı İstatistikler

Cinsiyet	f	%	Öğrenim Durumu	f	%
Erkek	337	57%	İlköğretim	18	3%
Kadın	253	43%	Lise	79	13%
<i>Toplam</i>	<i>590</i>	<i>100%</i>	Yüksekokul	65	11%
Medeni Durum	f	%	Lisans	291	49%
Evli	443	75%	Yüksek Lisans/Doktora	137	23%
Bekâr	147	25%	<i>Toplam</i>	<i>590</i>	<i>100%</i>
<i>Toplam</i>	<i>590</i>	<i>100%</i>			
Yaş	f	%	Meslek	f	%
-30	115	19%	Kamu Çalışanı	257	44%
31-36	205	35%	Özel Sektör	113	19%
37-42	124	21%	Serbest Meslek	82	14%
43-	146	25%	Emekli	48	8%
<i>Toplam</i>	<i>590</i>	<i>100%</i>	Çalışmıyor	90	15%
Hane Halkı Sayısı	f	%	<i>Toplam</i>	<i>590</i>	<i>100%</i>
1-2 Kişi	139	24%			
3 Kişi	183	31%			
4 Kişi	197	33%			
5+ Kişi	71	12%			
<i>Toplam</i>	<i>590</i>	<i>100%</i>			

Tablo 1 incelendiğinde araştırmaya dahil olan cevaplayıcıların %57'sinin erkek, %43'nün kadın olduğu görülecektir. Medeni durum açısından ise, cevaplayıcıların %75'i evli, kalanı ise bekar

grubu oluşturmaktadır. Özellikle cinsiyet ve medeni durum boyutunda varyans analizlerinin yapılabilmesi adına söz konusu grupların dağılımının uygun olduğu ifade edilmelidir.

Meslek açısından cevaplayıcı gruplarının %44'nün kamu çalışanlarından, %19'nun özel sektör çalışanlarından, %14'nün serbest meslek mensuplarından ve %8'lik kısmı ise emeklilerden oluşmaktadır. Çalışmayan kısım ise örneklem içerisinde %15'lik paya sahiptir. Çalışmayan kısım oluşturan cevaplayıcıların yapısı incelendiğinde, bu grubun büyük çoğunluğunu ev hanımları ve öğrencilerden oluşturduğu görülecektir. Bununla birlikte, çalışmayan kısım içerisinde iş bulamadığı için, çalışmayanların payı ev hanımı ve öğrenci grubu ile kıyaslandığında çok düşük bir düzeyde olduğu ifade edilebilir. Öğrenim durumu açısından ise, cevaplayıcıların %70'inden fazlasının lisans ve üstü öğrenime sahip olduğu, bu grubunda üçte birinin yüksek lisans ve doktora seviyesinde öğrenime sahip olduğu görülecektir. Lisans düzeyi altı öğrenim düzeyine sahip olanların payı ise yaklaşık %30'dur. Eğitim düzeyleri açısından araştırmaya dahil olan en düşük grup ise toplam örneklem içerisinde %3'lük paya sahip olan ilköğretim mezunlarıdır. Bu dağılımda dikkat çeken en önemli nokta örnekleme oluşturan lisans ve üstü öğrenime sahip grubun toplam içerisinde en önemli paya sahip olmasıdır. Bunun en önemli nedeni de pandemi süreci nedeniyle verilerin elektronik ortamda toplanmasıdır. Bu durum, eğitim seviyesi ile elektronik ortamda dönüş yapma arasında bir ilişkinin var olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Yaş ve hane halkına ilişkin veriler ise öncelikle metrik olarak elde edilmiş, sonrasında kategorize edilmiştir. Yaş ile ilgili veriler incelendiğinde, araştırmaya dahil olan cevaplayıcıların ortalama yaşının 39 ve standart sapmasının 10,17 olduğu belirlenmiştir. Elde edilen verilerin yapısı ile yapılan gruplandırma sonucunda, cevaplayıcıların %19'nun 30 yaş ve altında, %35'nin 31-36 yaş grubu arasında, %21'nin 37-42 yaş grubu arasında ve %25'nin 43 ve üstü yaş grubunda olduğu görülecektir. Benzer şekilde hane halkı sayısı açısından ise ortalama hanede yaşayan birey sayısının 3,38 ve standart sapmanın ise 1,45 olduğu ifade edilebilir. Söz konusu veriler gruplandırıldığında, %24'nün 1-2 kişilik, %31'nin 3 kişilik, %33'nün 4 kişilik ve %12'sinin ise 5 ve üstü kişilik ailelerden (hane) oluştuğu görülmektedir. Araştırma kapsamında bütün ülkeden veri elde edilmeye çalışılmıştır. Bu amaçla 81 ilin tamamına ulaşılmaya çalışılmış, fakat 63 ilden dönüş sağlanabilmiştir. Dönüşlerin illere göre dağılımı incelendiğinde, en yüksek dönüşlerin büyükşehirler Ankara (142), İstanbul (93) ve İzmir'den (47); bu illeri takiben en yüksek dönüş oranının ise Yozgat'tan (66) olduğu belirlenmiştir.

Araştırmaya veri sağlayan cevaplayıcıların hayatlarının önemli bir kısmını geçirdikleri bölge ve yerleşim yeri ile ilgili veriler tablo 2'de yer almaktadır. Tablo incelendiğinde bütün bölgelerden dönüş yapıldığını, bununla birlikte en yüksek veri temininin %44 ile İç Anadolu Bölgesi'nden, en düşük ise %3 ile Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nden sağlandığı görülecektir. Yerleşim yeri açısından ise, cevaplayıcıların %44'ü hayatlarının büyük bir kısmını büyükşehirde, %35'i şehirde, %16'sı ilçede ve %5'i ise köy veya kasabada geçirdiklerini ifade etmişlerdir.

Tablo 2. Hayatın Önemli Bir Kısımının Geçirildiği Bölge ve Yerleşim Yeri, Gelir, Tasarruf Yapabilme Durumu ve Politik Görüş Değişkenlerine Ait Tanımlayıcı İstatistikler

Bölge	f	%	Yerleşim Yeri	f	%
İç Anadolu Bölgesi	258	44%	Büyükşehir	258	44%
Ege Bölgesi	62	11%	Şehir	207	35%
Marmara Bölgesi	96	16%	İlçe	97	16%
Karadeniz Bölgesi	47	8%	Köy/Kasaba	28	5%
Akdeniz Bölgesi	35	6%	<i>Toplam</i>	590	100%
			Gelir Gider		
			(Tasarruf Yapabilme Durumu)	f	%
Doğu Anadolu Bölgesi	74	13%	Gelirim Giderimden Fazla	161	27%
Güneydoğu Anadolu Bölgesi	18	3%	Gelirim Giderime Eşit	270	46%
<i>Toplam</i>	590	100%	Gelirim Giderimden Az	159	27%
Toplam Gelir (Aile)	f	%	<i>Toplam</i>	590	100%
5.000 TL ve daha az	188	32%			
5001 TL - 10.000 TL	258	44%	Politik Görüş	f	%
10.001 TL'den fazla	144	24%	Muhafazakâr	79	13%
<i>Toplam</i>	590	100%	Milliyetçi	248	42%
			Sosyal Demokrat	140	24%
			Liberal	43	7%
			Diğer	80	14%
			<i>Toplam</i>	590	100%

Aile toplam geliri ve tasarruf yapabilme açısından veriler incelendiğinde, cevaplayıcıların %27'si gelirlinin giderinden fazla olduğunu ve tasarruf yapabildiklerini, yine %27'si de gelirlerinin giderlerinden az olduğunu tasarruf yapamadıklarını belirtmişlerdir. Araştırmaya katılanların yarıya yakın kısmı ise gelirlerinin giderlerine eşit olduğunu ifade etmişlerdir. Toplam gelir ile ilgili veri, yaş ve hane halkı sayısı verilerine paralel olarak metrik olarak elde edilmiştir. Tablo 2 incelendiğinde, araştırmaya dahil olan cevaplayıcıların ortalama aylık aile gelirlinin 9.138 TL ve standart sapmasının 7.153 olduğu görülecektir. Yine yaş ve hane halkı verilerine benzer olarak gruplandırma yapıldığında, cevaplayıcıların %32'sinin aylık aile gelirlinin 5.000 TL'den az, %44'nün 5.001-10.000 TL arasında ve %24'nün ise 10.001 TL üzerinde olduğu belirlenmiştir. Cevaplayıcıların politik görüşlerinin belirlenmesi amacıyla sorulan soruya verilen cevaplar incelendiğinde, benimsenen en yüksek politik görüş türünün %42 ile milliyetçilik olduğu tespit edilmiştir. Milliyetçi olduklarını ifade eden cevaplayıcıları sırasıyla %24 ile sosyal demokratlar, %13 ile muhafazakârlar ve %7 ile liberaller takip etmiştir. Siyasi görüşünü belirtmek istemeyen veya diğer siyasi görüşleri benimsedikleri için diğer seçeneğini işaretleyenlerin oranı ise %14 olarak gerçekleşmiştir.

4.4.2. Yatırım Aracı Satın Alma Davranışına İlişkin Veriler

Türkiye'de bulunan tasarruf sahiplerinin hangi yatırım araçlarını tercih ettiklerinin belirlenmesi adına sorulan soruya verilen cevaplar tablo 3'de verilmiştir. Tablo'da aynı zamanda farklı yatırım araçlarından ağırlıklı olarak hangi portföylerin yoğun olarak oluşturulduğu sorusunun cevabı da yer almaktadır. Cevaplayıcıların birden çok yatırım aracını seçebildikleri soru ile ilgili veriler incelendiğinde, en fazla tercih edilen yatırım aracının %68 ile altın olduğu görülecektir. Altını sırasıyla %33 ile döviz, %27 ile gayrimenkul ve %24 ile bireysel emeklilik takip etmiştir. Doğan ve diğerleri (2016) tarafından aynı amacı hizmet eden benzer çalışmada ise, en çok tercih edilen yatırım araçları olarak sırasıyla mevduat, altın, döviz ve hisse senedinin olduğu belirlenmiştir. Elde edilen bu iki sonuç karşılaştırıldığında altına olan talebin mevduata olan talebi geçtiği sonucu ortaya konulabilir.

Burada dikkati çeken iki önemli husus vardır. Bunlardan ilki altının Türk toplumu açısından en fazla tercih edilen yatırım aracı olması, ikincisi ise diğerlerine kıyasla yeni bir yatırım aracı olarak değerlendirilebilmesine karşın, bireysel emeklilik tercihinin belirli bir seviyeye ulaşmasıdır. Cevaplayıcıların yaklaşık %2'lik kısmı ise hiç yatırım aracı satın almadıklarını ifade etmişlerdir.

Oluşturulan portföyler incelendiğinde ise, 582 cevaplayıcı verilen yatırım araçları ile 98 farklı portföy oluşturmuşlardır. Portföylerin içeriği incelendiğinde %24'nün (yaklaşık dörtte biri) altın dışında hiçbir yatırım aracını portföyelerine dahil etmedikleri görülecektir. Cevaplayıcıların %6'sı sadece vadeli mevduatı, % 5'i sadece gayrimenkulü, % 4'ü sadece vadesiz mevduatı ve bireysel emekliliği ve % 3'ü ise sadece döviz tek yatırım aracı olarak portföyelerine dahil ettiklerini ifade etmişlerdir.

Tablo 3. Yatırım Aracı Seçimi ve Yoğun Olarak Oluşturulan Portföyler

Yatırım Aracı	f	%
Altın	398	68%
Döviz	190	33%
Gayrimenkul	159	27%
Bireysel Emeklilik	140	24%
Vadeli Mevduat	89	15%
Hisse Senedi	66	11%
Vadesiz Mevduat	46	8%
Yatırım Fonu	35	6%
Diğer..(Kripto para vb.)	11	2%
Devlet Tahvili ve Hazine Bonosu	9	2%
Hiç Yatırım Aracı Satın Almayan Yatırımcı Sayısı	8	
<i>En Az Bir Yatırım Aracı Satın Alan Yatırımcı Sayısı</i>	582	
Yoğun Olarak Oluşturulan Portföyler (5 ve üzeri)		
Sadece Altın	139	24%
Altın ve Gayrimenkul	24	4%
Altın ve Döviz	38	7%
Sadece Vadeli Mevduat	37	6%
Sadece Gayrimenkul	31	5%
Altın, Döviz ve Gayrimenkul	29	5%
Altın ve Bireysel Emeklilik	26	4%
Sadece Bireysel Emeklilik	23	4%
Sadece Vadesiz Mevduat	19	3%
Sadece Döviz	17	3%
Altın, Döviz ve Bireysel Emeklilik	10	2%
Altın, Hisse Senedi ve Döviz	10	2%
Sadece Hisse Senedi	9	2%
Döviz ve Gayrimenkul	7	1%
<i>Yukarı Yer Alan Portföylerin Toplam İçindeki Payı</i>		72%
<i>Diğer Portföyler</i>		28%
<i>Oluşturulan Portföy Sayısı</i>	98	100%
Portföy İçerisinde Bulunma (İlk 7 Yatırım Aracı)		
Altın	60	61%
Gayrimenkul	48	49%
Döviz	46	47%
Bireysel Emeklilik	37	38%
Vadeli Mevduat	36	37%
Hisse Senedi	28	29%
Vadesiz Mevduat	10	10%
<i>Toplam Portföy Sayısı</i>	98	

Oluşturulan 98 farklı portföyün içeriğine bakıldığında, altının 98 portföyün 60 tanesinde tercih edildiği görülecektir. Yaklaşık portföylerin %61'inde altının yer alması Türk toplumunun altına olan güven duygusunun önemli bir göstergesi olarak değerlendirilebilir. Altının ardından

portföylerde en fazla tercih edilen ikinci yatırım aracı 48 portföyle yaklaşık %49 oranında yer alan gayrimenkuldür. Gayrimenkulü ise, sırasıyla 46 (%47) ile döviz, 37 (%38) ile bireysel emeklilik ve 36 (%37) ile vadeli mevduat izlemektedir.

Elde edilen veriler ile Türkiye için 2019 yılı verilerinin yer aldığı tablo 7'nin karşılaştırılması faydalı olacaktır. Karşılaştırma yapılmadan önce 2019 yılı hane halkı finansal varlıklarına ilişkin verilerin incelenmesi yerinde olacaktır. 2020 yılına ait verilerin alınmamasının temel nedeni pandemi sürecinden dolayı stabil ekonomik durumun Dünya ve ülke genelinde bozulmuş olmasıdır. Bu nedenle pandemi öncesi son dönem olan 2019 yılı verileri baz alınmıştır.

Tablo 4. Türkiye Hane Halkı Finansal Varlıkları (2015-2019 Dönemi)

HANE HALKI FİNANSAL VARLIKLARI (MİLYAR TL)						
	2015	2016	2017	2018	2019	2019/2018 Değişim
TL Mevduat	425,3	486,1	535,1	638,5	682,4	6,9%
Döviz Mevduat	275	263,3	337,9	537,5	619,4	15,2%
Kıymetli Madenler (Altın vb.)	10,2	10,3	19,3	36,7	60	63,5%
Sabit Getirili Menkul Kıymetler (Tahvil vb.)	19,7	18,5	20,5	30,7	43,1	40,4%
Pay Senetleri (Hisse Senetleri)	41,5	45,5	57,1	66,9	70,2	9,0%
Yatırım Fonları	33,9	35,9	40,1	40,1	72,4	80,5%
Emeklilik Yatırım Fonları	44,2	58	73	81,8	99,5	21,6%
Repo	0,5	0,5	1,1	1,3	2,3	76,9%
Toplam	850,3	918,1	1084,1	1433,5	1649,3	15,1%

Kaynak: Türkiye Sermaye Piyasası 2019, 2020, s.41.

TCMB tarafından açıklanan veriler sadece özel kesimin yurtiçindeki tasarruflarının hane halkına ait bölümünü vermektedir. 2019 itibarıyla hane halkı tasarrufları, yurtiçi finansal tasarrufların %43'ünü oluşturmuştur. Yani ülke genelinde sağlanan tasarrufların neredeyse yarısı hane halkı tarafından sağlanmıştır. Tasarruflar 2019 itibarıyla, 2018'e göre %15 artarak 1,6 trilyon TL olarak gerçekleşmiştir. Finansal varlıklarının %80'inden fazlasını mevduat olarak tutan hane halkının, varlıklarının artışında TL ve döviz mevduattaki büyüme etkili olmuştur. Hane halkı varlıklarının %80'inden fazlasını mevduat oluşturmaktadır. TL mevduatı önceki yıla göre sadece %7 artarken, döviz mevduatı ise Türk lirası cinsinden bakıldığında %15 oranında artış göstermiştir. Burada dikkat çekici nokta kıymetli maden, özellikle altın hesabında gerçekleşen artıştır. Kıymetli maden depo hesabı varlığı %64 oranında artmıştır. Kıymetli maden hesapları altın ağırlığı cinsinden incelendiğinde %40 oranında büyüdüğü görülmüştür. 2019 yılında önceki yıla göre küresel finansal koşulların ılımlı seyri ile yurt içi enflasyon ve enflasyon beklentilerindeki düşüş sonucunda Türkiye'nin risk primi ve kur oynaklığı gerilemiştir. Bu gelişmeye bağlı olarak hane halkı alternatif getiri arayışına yönelmiş son bir yılda toplam yatırım fonu varlıklarını Türk lirası cinsinden %81 artırmıştır. Ayrıca sürdürülen teşvik politikasıyla birlikte büyümesini devam ettiren emeklilik yatırım fonları 2019 sonu itibarıyla hane halkı tasarruflarının %6'sını oluşturmaktadır (Türkiye Sermaye Piyasası, 2019, s.41).

Türkiye Sermaye Piyasası 2019 yılı raporunda yer alan fiili veriler ve yapılan değerlendirmeler ile araştırma neticesinde elde sonuçlar karşılaştırıldığında, cevaplayıcıların vermiş oldukları cevapları destekleyici şekilde, altına (kıymetli maden) olan talebin hızlı bir şekilde arttığı görülmektedir. Araştırma sonucunda altına olan yatırım oranının %68 seviyesinde olduğu belirlenmiş ve 2019 yılı itibarıyla bir önceki yıla göre Türkiye'de değerli madenler cinsinden artışın %64 olarak gerçekleştiği tespit edilmiştir. Bununla birlikte kayıt dışılık kapsamında yastık altı altın varlığı düzeyinin çok daha yüksek olduğu ifade edilebilir. Finansal varlıklar (yatırım araçları) incelendiğinde ise toplam varlıklar içerisinde en yüksek payın %80 ile TL ve

döviz mevduatından oluştuğu görülmektedir. Buna karşın söz konusu kalemlerdeki artış oranının altına kıyasla çok daha düşük olduğu (sırasıyla %7 ve %15) ifade edilmektedir.

2019 yılı fiili verileri ile araştırmada elde edilen verilerin karşılaştırılması sonucu ortaya konulan diğer önemli bir nokta ise, bireysel emeklilik fonunda yaşanan durumdur. Araştırmaya katılanların %24'ü yatırım aracı seçiminde bireysel emekliliği tercih ettiklerini ifade etmişlerdir. 2019 yılı için bir önceki yıla göre emeklilik yatırım fonlarındaki artışta elde edilen bu değere paralel olarak yaklaşık %22 oranında artış göstermiştir. Özellikle bu yönelimin ana kaynağı olarak devletin bu konudaki teşvik politikalarının bir sonucu olarak değerlendirilebilir.

4.4.3. Hipotezlerin Test Edilmesi

Araştırma hipotezlerinin test edilmesinde kullanılacak ilk test yöntemleri parametrik olmayan testler içerisinde yer alan Mann-Whitney U ve Kruskal-Wallis H Testleridir. Bu testlerin kullanılmasındaki ana sebep, araştırma verilerinin hem bağımsız hem de bağımlı değişkenlerinin kategorik değişkenler olmasıdır. Sahip olunan bu veriler doğrultusunda analiz yapabilmek için parametrik olmayan yöntemlerin kullanılması gerekmektedir. Bu nedenle yatırımcı davranışlarının demografik faktörler açısından farklılaşp farklılaşmadığının ortaya konulması amacıyla oluşturulan hipotezler bu yöntemler vasıtasıyla test edilecektir.

Kullanılacak ilk parametrik olmayan test yöntemi Mann-Whitney U testi, bağımsız gruplar arasında farklılık olup olmadığını test eden t-testi yerine kullanılan yöntemdir. Bu testin uygulanması için ön koşul değişkenlerin birbirinden bağımsız olması ve grupların kategorik veri özelliği göstermesidir. Bu test yöntemi, grupların medyan değerleri arasında anlamlı farklılaşma olup olmadığını ortaya konulması esasına dayanmaktadır. Mann-Whitney U testi iki gruptan oluşan kategorik değişkenlerde kullanılır (Kalaycı, 2008, s.98).

“H₁:Cinsiyetler itibarıyla yatırım aracı satın alma davranışları farklılaşmaktadır” hipotezine ilişkin Mann-Whitney U Testi sonuçları tablo 5’de verilmiştir. Tablo incelendiğinde, cinsiyet açısından yatırım araçlarından altın, hisse senedi, gayrimenkul ve bireysel emeklilik tercihi açısından değerlendirmelerin farklılaştığı tespit edilmiştir. Hangi gruplar arasında değerlendirme farklılığı olduğunun belirlenmesi için, her bir grup içerisinde ilgili yatırım aracını tercih edenlerin yüzdesi (Grup içerisindeki sayılar eşit olmadığı için doğrudan tercih boyutunda karşılaştırma yapma şansı bulunmamaktadır. Bu nedenle her bir grup içerisinde söz konusu yatırım aracını tercih edenler, o grubu oluşturan toplam sayıya bölünerek tercih yüzdesi belirlenmiştir. Örneğin yatırım aracı satın alan 253 kadın ve 337 erkek bulunmaktadır. Altın tercih eden kadınların sayısı 187, erkeklerin sayısı ise 212’dir. Kadınların içerisinde altın tercih edenler %74, erkeklerin içerisinde altın tercihi yapanlar ise %63'lük bölümü oluşturmaktadır) belirlenerek karşılaştırma yapılmıştır. Farklılığın sebebini belirlemek amacıyla tabloda yer alan yatırım ürününü tercih edenlerin yüzdesine bakıldığında, altın ve bireysel emekliliğin kadınlar tarafından, hisse senedi ve gayrimenkulün ise erkekler tarafından daha fazla tercih edildiği görülecektir (H₁ hipotezi kabul edilmiştir). Kadınların erkeklere nazaran altın, gayrimenkul ve bireysel emeklilik gibi düşük riskli yatırım araçlarını tercih ettikleri tespit edilmiştir. Literatürde yer alan çeşitli çalışmalarda da bu durumu destekleyen sonuçlar ortaya konulmuştur (Uluyol, 2019; Hira ve Loibl, 2008; Lippi ve Rossi, 2020; Bernasek ve Shwiff, 2001; Hinz ve diğerleri, 1997; Jianakoplos ve Bernasek, 1998; Powell ve Ansic, 1997; Obamuvi, 2013; Aksoy, 2018; Dwyer ve diğerleri, 2002; Kahyaoğlu, 2011). Ayrıca elde edilen sonuçlar kadınların erkeklere göre genellikle menkul kıymetlere daha az yatırım yaptıklarını ve daha muhafazakâr yatırımcılar olduklarını göstermektedir. Hira ve Loibl (2008) yaptıkları çalışmada buna benzer bir sonuca ulaşmışlardır.

Tablo 5. Cinsiyet-Yatırım Aracı Seçimi Mann-Whitney U Testi İstatistikleri

Yatırım Aracı	Analiz			Asymp. Sig. (2-tailed)	Tercih Yüzdesi	
	Mann Whitney U	Wilcoxon W	Z		Erkek	Kadın
Altın	38.107,500	95.060,500	-2,720	0,007	63%	74%
Hisse Senedi	39.296,500	71.427,500	-2,980	0,003	15%	7%
Vadeli Mevduat	41.794,000	98.747,000	-0,659	0,510		
Vadesiz Mevduat	42.254,500	99.207,500	-0,395	0,693		
Döviz	40.130,500	72.261,500	-1,507	0,132		
Devlet Tahvili	41.787,000	73.918,000	-1,939	0,052		
Gayrimenkul	37.857,000	69.988,000	-3,031	0,002	32%	21%
Yatırım Fonu	42.338,000	99.291,000	-0,349	0,727		
Bireysel Emeklilik	39.100,500	96.053,500	-2,338	0,019	20%	28%

“H₂:Medeni durum itibarıyla yatırım aracı satın alma davranışları farklılaşmaktadır” hipotezine ilişkin Mann-Whitney U Testi sonuçları tablo 6’da verilmiştir. Tablo incelendiğinde, medeni durum açısından yatırım araçlarından hisse senedi ve vadesiz mevduat tercihi açısından değerlendirmelerin farklılaştığı tespit edilmiştir. Farklılığın sebebini belirlemek amacıyla tabloda yer alan yatırım ürününü tercih edenlerin yüzdesine bakıldığında, hisse senedinin evliler tarafından, vadesi mevduatın ise bekârlar tarafından daha fazla tercih edildiği görülecektir (H₂ hipotezi kabul edilmiştir). Burada evlilerin hisse senedi gibi daha riskli yatırım araçlarını tercih ettikleri sonucu elde edilmiştir. Bu sonuç Cihangir ve diğerleri (2016), Grable ve Lytton (1998), Yao ve Hanna (2005) ve Obamuyi (2013)’nin yapmış olduğu çalışmalarda elde ettiği sonuç ile örtüşmemektedir.

Tablo 6. Medeni Durum- Yatırım Aracı Seçimi Mann-Whitney U Testi İstatistikleri

Yatırım Aracı	Analiz			Asymp. Sig. (2-tailed)	Tercih Yüzdesi	
	Mann Whitney U	Wilcoxon W	Z		Evli	Bekar
Altın	30.152,50	41.030,50	-1,657	0,098		
Hisse Senedi	29.774,50	40.652,50	-2,850	0,004	13%	5%
Vadeli Mevduat	31.329,00	42.207,00	-1,109	0,267		
Vadesiz Mevduat	30.336,50	128.682,50	-2,674	0,007	6%	13%
Döviz	31.575,50	42.453,50	-0,680	0,497		
Devlet Tahvili	32.194,00	43.072,00	-0,964	0,335		
Gayrimenkul	32.084,00	42.962,00	-0,346	0,729		
Yatırım Fonu	32.183,00	130.529,00	-0,515	0,606		
Bireysel Emeklilik	31.415,50	42.293,50	-0,868	0,386		

Kruskal-Wallis H testi ise, tek yönlü ANOVA analizinin alternatifi olarak parametrik olmayan gruplar arasında yapılan karşılaştırma analizidir. Üç veya daha fazla gruptan oluşan değişkenlerin ortalamaları arasında, istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılık olup olmadığının belirlenmesi adına kullanılmaktadır. Karşılaştırma yapılan gruplar arasındaki ortalamalardan en az ikisi arasında istatistiksel olarak anlamlı seviyede bir farklılığın olduğundan bahsedebilmek için Asymp. Sig. değerinin $\leq 0,05$ olması gerekmektedir (Kalaycı, 2008, ss.105-107).

“H₃:Yaş aralığı itibarıyla yatırım aracı satın alma davranışları farklılaşmaktadır” hipotezine ilişkin Kruskal-Wallis H testi sonuçları tablo 7’de verilmiştir. Tablo incelendiğinde, yaş aralığı açısından yatırım araçlarından hisse senedi, vadeli mevduat, döviz ve gayrimenkul tercihi açısından değerlendirmelerin farklılaştığı tespit edilmiştir. Farklılığın sebebini belirlemek amacıyla tabloda yer alan yatırım ürününü tercih edenlerin yüzdesine bakıldığında, hisse senedi ve gayrimenkulün en fazla 37-42 yaş aralığındaki, en düşük ise 30 yaş altındakiler tarafından tercih edildiği görülecektir. Döviz ve vadeli mevduatın ise en fazla 43 yaş üstü, en düşük ise yine 30 yaş altı grup tarafından tercih edildiği belirlenmiştir (H₃ hipotezi kabul

edilmiştir). Yaş düzeyi arttıkça risk alma seviyesinin arttığı tespit edilmiştir. Bu durum, Hallahan ve diğerleri (2014), Wallach ve Kogan (1961) ve Lippi ve Rossi (2020) tarafından yapılan çalışmalarda elde edilen sonuçlar ile örtüşmektedir. Sulaiman (2012) ve Ece (2017) ise yaptıkları çalışmalarda bu görüşün desteklenmediği sonuçlarını ortaya koymuşlardır.

Tablo 7. Yaş-Yatırım Aracı Seçimi Kruskal-Wallis H Testi İstatistikleri

Yatırım Aracı	Analiz			Tercih Yüzdesi			
	χ^2 (Ki-Kare)	df (Serbestlik)	Asymp. Sig. (2-tailed)	-30	31-36	37-42	43-
Altın	5,369	3,000	0,147				
Hisse Senedi	12,610	3,000	0,006	6%	11%	19%	8%
Vadeli Mevduat	12,857	3,000	0,005	7%	16%	13%	23%
Vadesiz Mevduat	4,215	3,000	0,239				
Döviz	9,735	3,000	0,021	27%	30%	28%	42%
Devlet Tahvili	2,304	3,000	0,512				
Gayrimenkul	11,056	3,000	0,011	17%	24%	34%	32%
Yatırım Fonu	0,502	3,000	0,918				
Bireysel Emeklilik	6,855	3,000	0,077				

“H₄: Hane halkı sayısı itibarıyla yatırım aracı satın alma davranışları farklılaşmaktadır” hipotezine ilişkin Kruskal-Wallis H testi sonuçları tablo 8’de verilmiştir. Tablo incelendiğinde, hane halkı sayısı açısından yatırım araçlarından yatırım fonu ve bireysel emeklilik tercihi açısından değerlendirmelerin farklılaştığı tespit edilmiştir. Yatırım fonunu en fazla tercih eden grubun hane halkı sayısı 1-2 kişiden oluşan grup olduğu belirlenmiştir. Diğer grupların tercih yüzdeleri birbirine eşit olmakla beraber, en fazla olan gruba nazaran oldukça düşüktür. Bireysel emeklilik tercihi açısından ise en fazla tercihin 3 kişilik hane halkı sayısına sahip grup, en düşük ise 5 ve üzeri hane halkına sahip grup tarafından yapıldığı belirlenmiştir (H₄ hipotezi kabul edilmiştir). Bu sonuç, bakmakla yükümlü olunan birey sayısının (hane halkı) risk tolerans düzeyini etkilediği şeklinde yorumlanabilir. Ortaya konulan bu durum Sulaiman (2012) tarafından yapılan çalışmada da ulaşılan sonuçlar arasında yer almaktadır.

Tablo 8. Hane Halkı Sayısı- Yatırım Aracı Seçimi Kruskal-Wallis H Testi İstatistikleri

Yatırım Aracı	Analiz			Tercih Yüzdesi			
	χ^2 (Ki-Kare)	df (Serbestlik)	Asymp. Sig. (2-tailed)	1-2 Kişi	3 Kişi	4 Kişi	5+
Altın	0,419	3,000	0,936				
Hisse Senedi	6,808	3,000	0,078				
Vadeli Mevduat	3,089	3,000	0,378				
Vadesiz Mevduat	0,823	3,000	0,844				
Döviz	1,911	3,000	0,591				
Devlet Tahvili	2,719	3,000	0,437				
Gayrimenkul	0,669	3,000	0,881				
Yatırım Fonu	12,921	3,000	0,005	12%	4%	4%	4%
Bireysel Emeklilik	7,868	3,000	0,049	18%	30%	25%	17%

“H₅:Öğrenim durumu itibarıyla yatırım aracı satın alma davranışları farklılaşmaktadır” hipotezine ait verilerin yer aldığı tablo incelendiğinde, yatırım araçlarından hisse senedi, vadeli mevduat, döviz, yatırım fonu ve bireysel emeklilik açısından seçimlerin istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı tespit edilmiştir. Grup içi tercih yüzdelerine bakıldığında, hisse senedi dışında bütün yatırım araçlarında en fazla tercihin yüksek lisans/doktora öğrenim seviyesine sahip cevaplayıcılara ait olduğu görülecektir. Hisse senedi dahil bütün yatırım aracı seçimlerinde en düşük tercihin ise ilköğretim/lise öğrenim düzeyine sahip olan cevaplayıcılara ait olduğu belirlenmiştir (H₅ hipotezi kabul edilmiştir). Öğrenim düzeylerine göre yatırım aracı tercihleri incelendiğinde, öğrenim düzeyinin artması ile yatırım aracı seçimindeki risk

toleransının arttığı tespit edilmiştir. Bu sonuç Ece (2017), Sulaiman (2012), Rana ve diğerleri (2014) ve Obamuyi (2013) tarafından ortaya konulan sonuçlarla örtüşmektedir.

Tablo 9. Öğrenim Durumu- Yatırım Aracı Seçimi Kruskal-Wallis H Testi İstatistikleri

Yatırım Aracı	Analiz			Tercih Yüzdesi			
	χ^2 (Ki-Kare)	df (Serbestlik)	Asymp. Sig. (2-tailed)	İlköğretim-Lise	Yüksekokul	Lisans	Y.Lisans/Dr.
Altın	3,499	3,000	0,321				
Hisse Senedi	12,812	3,000	0,005	3%	5%	14%	13%
Vadeli Mevduat	15,265	3,000	0,002	9%	6%	15%	24%
Vadesiz Mevduat	0,600	3,000	0,897				
Döviz	38,981	3,000	0,000	12%	23%	33%	50%
Devlet Tahvili	3,314	3,000	0,346				
Gayrimenkul	0,711	3,000	0,871				
Yatırım Fonu	9,247	3,000	0,026	0%	6%	6%	9%
Bireysel Emeklilik	21,147	3,000	0,000	10%	12%	27%	32%

“H₆:Yaşamın büyük bölümünün geçirildiği bölge itibarıyla yatırım aracı satın alma davranışları farklılaşmaktadır” hipotezine ilişkin Kruskal-Wallis H testi sonuçları tablo 9’da verilmiştir. Tablo incelendiğinde, bu değişken açısından yatırım araçlarından hisse senedi, vadeli mevduat ve döviz tercihi açısından değerlendirmelerin farklılaştığı tespit edilmiştir. Hisse senedi tercihinin en fazla yapıldığı bölgenin İç Anadolu Bölgesi, en düşük yapıldığı bölgenin ise Doğu/Güneydoğu Anadolu Bölgesi olduğu belirlenmiştir. Vadeli mevduatın en fazla tercih edildiği bölgeler Ege/Akdeniz ve Marmara Bölgesi iken, en düşük tercih edildiği bölgeler İç Anadolu ve Doğu/Güneydoğu Anadolu bölgeleri olmuştur. Döviz tercihi ise bütün bölgelerde yüksek olmakla birlikte en fazla Marmara Bölgesinde, en düşük ise Doğu/Güneydoğu Anadolu Bölgesi’nde yaşayanlar tarafından yapılmıştır (H₆ hipotezi kabul edilmiştir).

Tablo 10. Yaşamın Büyük Bölümünün Geçirildiği Bölge- Yatırım Aracı Seçimi Kruskal-Wallis H Testi İstatistikleri

Yatırım Aracı	Analiz			Tercih Yüzdesi				
	χ^2 (Ki-Kare)	df (Serbestlik)	Asymp. Sig. (2-tailed)	İç Anadolu	Ege Akdeniz	Marmara	Karadeniz	Doğu GDoğu
Altın	9,269	4,000	0,055					
Hisse Senedi	14,480	4,000	0,006	16%	10%	8%	6%	3%
Vadeli Mevduat	33,254	4,000	0,000	9%	28%	26%	15%	7%
Vadesiz Mevduat	4,072	4,000	0,396					
Döviz	23,568	4,000	0,000	32%	34%	49%	28%	16%
Devlet Tahvili	1,471	4,000	0,832					
Gayrimenkul	2,948	4,000	0,567					
Yatırım Fonu	2,841	4,000	0,585					
Bireysel Emeklilik	6,606	4,000	0,158					

“H₇: Yaşamın büyük bölümünün geçirildiği yerleşim yeri itibarıyla yatırım aracı satın alma davranışları farklılaşmaktadır” hipotezine ait verilerin yer aldığı tablo incelendiğinde, yatırım araçlarından hisse senedi, vadeli mevduat, döviz ve bireysel emeklilik açısından seçimlerin istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı tespit edilmiştir. Grup içi tercih yüzdelere bakıldığında, bireysel emeklilik dışında bütün yatırım araçlarında en fazla tercihin büyükşehirlerde yaşayan cevaplayıcılara ait olduğu görülecektir. Bununla birlikte şehirde yaşayan cevaplayıcıların söz konusu yatırım aracı tercihlerinin büyükşehirde yaşayanların tercih yüzdesine yakın olduğu ifade edilmelidir. En düşük tercihlerin ise ilçe/köylerde yaşayan cevaplayıcılara ait olduğu belirlenmiştir (H₇ hipotezi kabul edilmiştir).

Tablo 11. Yaşamın Büyük Bölümünün Geçirildiği Yerleşim Yeri-Yatırım Aracı Seçimi Kruskal-Wallis H Testi İstatistikleri

Yatırım Aracı	Analiz			Tercih Yüzdesi		
	χ^2 (Ki-Kare)	df (Serbestlik)	Asymp. Sig. (2-tailed)	Büyükşehir	Şehir	İlçe/Köy
Altın	0,343	2,000	0,842			
Hisse Senedi	10,197	2,000	0,006	14%	13%	3%
Vadeli Mevduat	14,668	2,000	0,001	21%	12%	8%
Vadesiz Mevduat	2,784	2,000	0,249			
Döviz	12,525	2,000	0,002	40%	27%	26%
Devlet Tahvili	3,039	2,000	0,219			
Gayrimenkul	0,025	2,000	0,988			
Yatırım Fonu	5,804	2,000	0,055			
Bireysel Emeklilik	15,553	2,000	0,000	27%	28%	10%

“H₈: Meslek itibarıyla yatırım aracı satın alma davranışları farklılaşmaktadır” hipotezine ilişkin Kruskal-Wallis H testi sonuçları tablo 12’de verilmiştir. Tablo incelendiğinde, bu değişken açısından yatırım araçlarından altın, hisse senedi, vadeli mevduat ve gayrimenkul tercihi açısından değerlendirmelerin farklılaştığı tespit edilmiştir. Vadeli mevduatın ise diğer gruplara kıyasla en fazla emekliler tarafından tercih edildiği belirlenmiştir. Özellikle risksiz yatırım aracı olması nedeniyle, vadeli mevduatın en düşük riskli yatırım araçlarını tercih etmesi beklenen emekliler tarafından daha yüksek derecede tercih edilmesi öngörülen bir sonuç olarak değerlendirilebilir (H₈ hipotezi kabul edilmiştir). Bu sonuç Rana ve diğerleri (2014) tarafından yapılan çalışmada ortaya konulan sonuçla paralellik göstermektedir.

Tablo 12. Meslek-Yatırım Aracı Seçimi Kruskal-Wallis H Testi İstatistikleri

Yatırım Aracı	Analiz			Tercih Yüzdesi				
	χ^2 (Ki-Kare)	df (Serbestlik)	Asymp. Sig. (2-tailed)	Kamu	Özel	Serb. Mes.	Emekli	Çalışmıyor
Altın	11,137	4,000	0,025	70%	72%	55%	56%	71%
Hisse Senedi	16,169	4,000	0,003	9%	20%	12%	13%	3%
Vadeli Mevduat	24,750	4,000	0,000	12%	23%	7%	33%	12%
Vadesiz Mevduat	4,778	4,000	0,311					
Döviz	9,200	4,000	0,056					
Devlet Tahvili	6,069	4,000	0,194					
Gayrimenkul	11,677	4,000	0,020	28%	18%	37%	35%	22%
Yatırım Fonu	5,664	4,000	0,226					
Bireysel Emeklilik	7,489	4,000	0,112					

“H₉:Elde edilen gelir itibarıyla yatırım aracı satın alma davranışları farklılaşmaktadır” hipotezine ait analiz sonuçları tablo 13’de sunulmuştur. Tabloda sunulan veriler incelendiğinde, bu değişken açısından yatırım araçlarından hisse senedi, vadeli mevduat, döviz ve bireysel emeklilik tercihi açısından değerlendirmelerin farklılaştığı belirlenmiştir. Bütün yatırım araçları için aile toplam geliri 10.000 TL’nin üzerinde olan grup ile aile toplam geliri 5.000 TL’nin altında olan grupların bu yatırım araçları için tercihlerinin farklılaştığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuç Uluçol (2019) ve Rana ve diğerleri (2014) tarafından ortaya konulan sonuçlarla örtüşmektedir.

Tablo 13. Gelir-Yatırım Aracı Seçimi Kruskal-Wallis H Testi İstatistikleri

Yatırım Aracı	Analiz			Tercih Yüzdesi		
	χ^2 (Ki-Kare)	df (Serbestlik)	Asymp. Sig. (2-tailed)	-5.000 TL	5.001<...<10.000	10.001-
Altın	2,325	2,000	0,313			
Hisse Senedi	9,075	2,000	0,011	6%		12%
Vadeli Mevduat	13,403	2,000	0,001	8%		16%
Vadesiz Mevduat	0,279	2,000	0,870			
Döviz	39,961	2,000	0,000	20%		30%
Devlet Tahvili	0,565	2,000	0,754			
Gayrimenkul	5,888	2,000	0,053			
Yatırım Fonu	2,044	2,000	0,360			
Bireysel Emeklilik	20,371	2,000	0,000	12%		28%

“H₁₀:Tasarruf yapabilme durumu itibarıyla yatırım aracı satın alma davranışları farklılaşmaktadır” hipotezine ait verilerin yer aldığı tablo incelendiğinde, yatırım araçlarından altın, hisse senedi, vadeli mevduat, döviz ve bireysel emeklilik açısından seçimlerin istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı tespit edilmiştir. Grup içi tercih yüzdelere bakıldığında, bütün yatırım araçlarında en fazla tercihin geliri giderinden fazla olan, başka bir ifade ile tasarruf yapabilme şansına sahip olan gruba, en düşük düzey tercihlerin ise gideri gelirinden fazla olan gruba ait olduğu görülmektedir (H₁₀ hipotezi kabul edilmiştir). Bu sonuç Uluyol (2019) tarafından ortaya konulan sonuçlarla örtüşmektedir.

Tablo 14. Tasarruf Yapabilme Durumu- Yatırım Aracı Seçimi Kruskal-Wallis H Testi İstatistikleri

Yatırım Aracı	Analiz			Tercih Yüzdesi		
	x ² (Ki-Kare)	df (Serbestlik)	Asymp. Sig. (2-tailed)	GGE	GGE	GGA
Altın	14,525	2,000	0,001	78%	66%	58%
Hisse Senedi	8,929	2,000	0,012	17%	11%	6%
Vadeli Mevduat	8,540	2,000	0,014	21%	15%	9%
Vadesiz Mevduat	0,747	2,000	0,688			
Döviz	21,482	2,000	0,000	45%	31%	21%
Devlet Tahvili	1,368	2,000	0,505			
Gayrimenkul	2,832	2,000	0,243			
Yatırım Fonu	0,368	2,000	0,832			
Bireysel Emeklilik	10,594	2,000	0,005	33%	21%	19%

“H₁₁: Politik görüş itibarıyla yatırım aracı satın alma davranışları farklılaşmaktadır” hipotezine ait analiz sonuçları tablo 15’de sunulmuştur. Tabloda sunulan veriler incelendiğinde, bu değişken açısından yatırım araçlarından vadeli mevduat ve bireysel emeklilik tercihi açısından değerlendirmelerin farklılaştığı tespit edilmiştir. Beklenildiği gibi kendini muhafazakâr olarak nitelendiren grubu oluşturanların vadeli mevduat tercihinin en düşük seviyede olduğu belirlenmiştir. Bu yatırım aracının faiz getirisine sahip olması bu tercih üzerindeki en önemli faktör olarak değerlendirilebilir. En fazla vadeli mevduatı tercih eden politik görüş grubu ise sosyal demokratlardır. Bireysel emeklilik tercihinde muhafazakâr görüşe sahip olan grup ile diğerleri arasında tercih açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılıkların olduğu ifade edilebilir. Muhafazakâr görüşe sahip olanlar yatırım aracı olarak bireysel emekliliği daha düşük seviyede tercih etmektedirler (H₁₁ hipotezi kabul edilmiştir).

Tablo 15. Politik Görüş-Yatırım Aracı Seçimi Kruskal-Wallis H Testi İstatistikleri

Yatırım Aracı	Analiz			Tercih Yüzdesi			
	x ² (Ki-Kare)	df (Serbestlik)	Asymp. Sig. (2-tailed)	Muhafazakâr	Milliyetçi	Sos. Demok.	Diğer
Altın	1,962	3,000	0,580				
Hisse Senedi	2,355	3,000	0,502				
Vadeli Mevduat	8,589	3,000	0,035	8%	13%	21%	16%
Vadesiz Mevduat	6,890	3,000	0,075				
Döviz	7,375	3,000	0,061				
Devlet Tahvili	2,546	3,000	0,467				
Gayrimenkul	6,592	3,000	0,086				
Yatırım Fonu	3,324	3,000	0,344				
Bireysel Emeklilik	12,345	3,000	0,006	9%	27%	23%	28%

5. SONUÇ

Bireysel yatırım, sahip olunan tasarrufların değerinin artacağı beklentisi doğrultusunda altın, döviz, hisse senedi veya yatırım fonu gibi değerlere dönüştürülmesi olarak ifade edilmektedir. Yatırım aracı adı verilen bu unsurlarla alakalı seçim yapılırken, tasarrufun hangi yatırım aracına dönüşeceği risk alabilme gücü ve getiri beklentisi ile orantılı olarak değişim

göstermektedir. Kişisel yatırım kararı olarak adlandırılan bu davranış biçimi üzerinde birçok faktörün etkisinden söz etmek mümkündür. Bu çalışmada Türkiye geneli için yatırım aracı tercihleri ve cinsiyet, medeni durum, yaş, hane halkı sayısı, öğrenim durumu, bölge, yerleşim yeri, meslek, gelir, tasarruf yapabilme durumu, politik görüş gibi demografik faktörler itibarıyla yatırım aracı satın alma davranışlarının farklılaşıp farklılaşmadığı tespit edilmeye çalışılmıştır.

Araştırma evreni olarak bütün Türkiye belirlenmiş, 7 bölgeden, 63 farklı ilden %57'si erkek ve %43'ü kadın olmak üzere 590 bireysel yatırımcıdan veri elde edilmiştir. Yatırım aracı satın alma davranışları ile ilgili elde edilen veriler incelendiğinde, en fazla tercih edilen yatırım aracının %68 ile altın olduğu belirlenmiştir. Altını sırasıyla %33 ile döviz, %27 ile gayrimenkul ve %24 ile bireysel emeklilik takip etmiştir. Doğan ve diğerleri (2016) yapılan çalışmada ise, en çok tercih edilen yatırım araçları olarak sırasıyla mevduat, altın, döviz ve hisse senedinin olduğu belirlenmiştir. Elde edilen sonuç karşılaştırıldığında vadeli mevduatın tercih edilme sıralamasında gerilerde kaldığı, altın ve gayrimenkulün ön plana çıktığı ifade edilebilir.

Yatırım aracı satın alma davranışları oluşturulan hipotezler çerçevesinde demografik faktörler itibarıyla test edilmiştir. Çalışma kapsamında ele alınan bütün demografik faktörler itibarıyla yatırım aracı satın alma davranışlarının farklılaştığı belirlenmiştir. Cinsiyet değişkeni açısından, kadınların erkeklere nazaran daha düşük riske sahip yatırım araçlarını tercih ettikleri tespit edilmiştir. Elde edilen bu sonuç literatürde var olan birçok çalışma ile ortaya konulan sonuçlarla örtüşmektedir (Uluyol, 2019; Hira ve Loibl, 2008; Lippi ve Rossi, 2020; Bernasek ve Shwiff, 2001; Hinz ve diğerleri, 1997; Jianakoplos ve Bernasek, 1998; Powell ve Ansic, 1997; Obamuyi, 2013; Aksoy, 2018; Dwyer ve diğerleri, 2002; Kahyaoğlu, 2011). Ayrıca elde edilen sonuçlar, kadınların erkeklere göre genellikle menkul kıymetlere daha az yatırım yaptıklarını ve daha muhafazakar yatırımcılar olduklarını göstermektedir. Hira ve Loibl (2008) yaptıkları çalışmada buna benzer bir sonuca ulaşmışlardır. Medeni durum değişkeni açısından ise, hisse senedinin evliler tarafından, vadeli mevduatın ise bekârlar tarafından daha fazla tercih edildiği belirlenmiştir. Bu sonuç, Cihangir ve diğerleri (2016), Grable ve Lytton (1998), Yao ve Hanna (2005) ve Obamuyi (2013)'nin yapmış olduğu çalışmalarda ortaya konulan sonuçlarla örtüşmemektedir.

Yaş değişkeni açısından ise, yaşın artmasına paralel risk alma seviyesinin de arttığı tespit edilmiştir. Bu durum, Hallahan ve diğerleri (2014) ve Lippi ve Rossi (2020) tarafından yapılan çalışmalarda elde edilen sonuçlar ile örtüşmektedir. Sulaiman (2012) ve Ece (2017) ise yaptıkları çalışmalarda bu görüşün desteklenmediği sonuçlarını ortaya koymuşlardır. Hane halkı sayısı değişkeni açısından ise, yatırım fonu ve bireysel emeklilik tercihi açısından değerlendirmelerin farklılaştığı tespit edilmiştir. Öğrenim düzeylerine göre yatırım aracı tercihleri incelendiğinde ise, öğrenim düzeyinin artması ile yatırım aracı seçimindeki risk toleransının arttığı tespit edilmiştir. Bu sonuç Ece (2017), Sulaiman (2012), Rana ve diğerleri (2014) ve Obamuyi (2013) tarafından ortaya konulan sonuçlara paralellik göstermektedir.

Bölge değişkeni açısından hisse senedi, vadeli mevduat ve döviz tercihi açısından değerlendirmelerin farklılaştığı tespit edilmiştir. Hisse senedi tercihinin en fazla yapıldığı bölgenin İç Anadolu Bölgesi, en düşük yapıldığı bölgenin ise Doğu/Güneydoğu Anadolu Bölgesi olduğu belirlenmiştir. Vadeli mevduatın en fazla tercih edildiği bölgeler Ege/Akdeniz ve Marmara Bölgesi iken, en düşük tercih edildiği bölgeler İç Anadolu ve Doğu/Güneydoğu Anadolu bölgeleri olmuştur. Yerleşim yer açısından ise, hisse senedi, vadeli mevduat, döviz ve bireysel emeklilik açısından seçimlerin istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı tespit edilmiştir. Bütün yatırım araçları açısından büyükşehirde yaşayanların daha fazla tercih yaptıkları belirlenmiştir.

Meslek değişkeni açısından, altının bütün meslek grupları tarafından yoğun şekilde tercih edildiği, bununla birlikte kamu ve özel sektör çalışanları ile özellikle ev hanımlarından oluşan çalışmayanların oluşturduğu grup tarafından daha fazla tercih edildiği ifade edilmelidir. Vadeli mevduatın en düşük riskli yatırım araçlarını tercih etmesi beklenen emekliler tarafından daha yüksek derecede tercih edilmesi öngörülen bir sonuç olarak değerlendirilebilir. Bu sonuç Rana ve diğerleri (2014) tarafından yapılan çalışmada ortaya konulan sonuçla paralellik göstermektedir.

Gelir açısından ise, bütün yatırım araçları için toplam geliri yüksek olan grup ile düşük olan grup tercihlerinin farklılaştığı sonucuna ulaşılmıştır. Geliri yüksek olan grupta yer alanların yatırım aracı tercihlerinin daha yüksek olduğu ifade edilebilir. Bu sonuç Uluyol (2019) ve Rana ve diğerleri (2014) tarafından ortaya konulan sonuçlarla örtüşmektedir.

Tasarruf yapabilme değişkeni açısından, altın, hisse senedi, vadeli mevduat, döviz ve bireysel emeklilik açısından seçimlerin istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı tespit edilmiştir. Bütün yatırım araçlarında en fazla tercihin tasarruf yapabilme şansına sahip olan gruba, en düşük düzey tercihlerin ise gideri gelirinden fazla olan gruba ait olduğu görülmektedir. Bu sonuç Uluyol (2019) tarafından ortaya konulan sonuçlarla örtüşmektedir.

Politik görüş açısından ise, vadeli mevduat ve bireysel emeklilik tercihi açısından değerlendirmeler farklılaşmaktadır. Kendini muhafazakâr olarak nitelendiren grubu oluşturanların vadeli mevduat tercihinin en düşük seviyede olduğu belirlenmiştir. Bu yatırım aracının faiz getirisine sahip olması bu tercih üzerindeki en önemli faktör olarak değerlendirilebilir. En fazla vadeli mevduatı tercih eden politik görüş grubu ise sosyal demokratlardır.

Yukarıda elde edilen sonuçlar ışığında, tüketicilerin yatırım aracı satın alma davranışlarının demografik faktörler açısından değiştiği ifade edilebilir. Özellikle yatırım aracı seçimi risk boyutunda, birçok faktör açısından tercihlerde önemli düzeylerde farklılaşma olduğu bu araştırma ile ortaya konulmuştur.

Sonraki çalışmalarda, yatırım aracı tercihi ile ilgili tüketim boyutunun da göz önünde bulundurularak, ekonomik kriz gibi farklı ortamlar açısından incelenmesi öneri olarak sunulabilir. Ayrıca bu çalışmada İslami Bankacılık kapsamında yer alan yatırım araçlarına yer verilmemiştir. Bu bir eksiklik olarak değerlendirilebilir. Bundan sonraki çalışmalarda söz konusu yatırım araçlarının da göz önüne bulundurularak araştırma kapsamının genişletilmesi yine bir öneri olarak sunulabilir.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazarlar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek: Yazarlar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Etik Onay: Bu çalışma için etik onay, Yozgat Bozok Üniversitesi Etik Komisyonu'ndan 21.10.2020 tarih ve 14/11 sayılı olarak alınmıştır.

Yazar Katkısı: Pınar Hacıhasanoğlu (%50), Mehmet Kara (%50)

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The authors declare that there is no conflict of interest.

Funding: The authors received no financial support for the research, authorship and/or publication of this article.

Ethical Approval: The approval of the Yozgat Bozok University Ethical Committee no 14/11 dated 21.10.2020 was obtained for this study.

Author Contributions: Pınar Hacıhasanoğlu (50%), Mehmet Kara (50%)

KAYNAKÇA

- Aksoy, E., E. (2018). Türkiye'deki bireysel yatırımcıların yatırım riski tercihlerini etkileyen bireysel faktörlerin analizi. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 10(3), 874-891. Erişim adresi: https://www.isarder.org/2018/vol.10_issue.3
- Anbar, A., ve Eker M. (2009). Bireysel yatırımcıların finansal risk algulamalarını etkileyen demografik ve sosyoekonomik faktörler. *ZKÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(9), 129-150. Erişim adresi: <https://www.acarindex.com/dosyalar/makale/acarindex-1423937135>
- Bayazıt Hayta, A. (2008). Ailelerin tasarruf ve yatırım eğilimlerinin incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 16(2), 345-358.
- Bernasek, A., ve Shwiff, S. (2001), Gender, risk and retirement, *Journal of Economic Issues*, 35 (2), 345-356. Erişim adresi: <https://www.jstor.org/stable/4227666>
- Cihangir, M., Sak, N., ve Bilgin, Ş. (2016). Bireysel yatırımcı demografileri: Osmaniye ilinde risk getiri tercihlerinin multinominal probit modeliyle incelenmesi. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, Nisan, 129-142. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/427816>
- Cohen, L., Manion, L., ve Morrison, K. (2007). *Research methods in education*. New York: Routledge / Taylor and Francis Group.
- Doğan, M., Yıldız, F., ve Topal, Y. (2016). Yatırım tercihlerinin demografik özelliklere bağlı olarak değişmesi: Türkiye'deki banka çalışanları üzerinde bir uygulama. *Journal of Accounting, Finance and Auditing Studies*, 2(3), 185-199.
- Dwyer, P. D., Gilkeson, J. H., ve List, J. A. (2002). Gender differences in revealed risk taking: evidence from mutual fund investors. *Economics Letters*, 76(2), 151-158.
- Ece, S. (2017). Bireysel yatırımcıların yatırım davranışlarına yönelik bir araştırma. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10(53), 494-501. doi: 10.17719/jisr.20175334137
- Grable, J.E., ve Lytton, R. H. (1998). Investor risk tolerance: testing the efficacy of demographics as differentiating and classifying factors. *Financial Counseling and Planning*, 9(1), 61-73.
- Hallahan, T. A., Faff, R.W. ve McKenziea, M.D. (2004). An empirical investigation of personal financial risk tolerance. *Financial Services Review*, 13(1), 57-78.
- Hassan E., Shahzeb F., Shaheen, M., Abbas, Q., Hameed, Z., ve Hunjra, A.I. (2013). Impact of affect heuristic, fear and anger on the decision making of individual investor: a conceptual study. *World Applied Sciences Journal*, 23(4), 510-514. doi: 10.18488/journal.1007/2018.7.3/1007.3.99.109
- Hinz, R. P., McCarthy D.D., ve Turner, J. A. (1997). *Are women conservative investors? gender differences in participant-directed pension investments*. In M. S. Gordon, O. S. Mitchell, & M. M. Twinney (Eds.), *Positioning pensions for the twenty-first century*, 91-103. Erişim adresi: <https://econpapers.repec.org/paper/woppennpr/96-17.htm>
- Hira, T.K., ve Loibl, C. (2008). Gender differences in investment behavior. *Handbook of Consumer Finance Research*, 253-270. doi: 10.1007/978-0-387-75734-6_15
- Hoffmann, A.O.I, Post, T., ve Pennings, J.M.E. (2013). Individual investor perceptions and behavior during the financial crisis, *Journal of Banking & Finance*, 37, 60-74. doi: 10.1016/j.jbankfin.2012.08.007

-
- Jianakoplos, N. A., ve Bernasek, A. (1998). Are women more risk averse?. *Economic Inquiry*, 36, 620-630. doi: 10.1111/j.1465-7295.1998.tb01740.x
- Kahyaoglu, M. B. (2011). Yatırım kararlarına etki eden çeşitli duygusal ve psikolojik faktörlere maruz kalma düzeyi üzerinde cinsiyetin rolü: İMKB bireysel hisse senedi yatırımcıları üzerine bir uygulama. *Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(1), 29-51. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/esad/issue/6056>
- Kalaycı, Ş. (2008). *SPSS uygulamalı çok değişkenli istatistik teknikleri*. Ankara: Asil Yayınevi.
- Kanık, Z.B., ve Dinç, D.T. (2017). Eğitim-tasarruf ilişkisi: Türkiye için bir uygulama. *Bankacılık ve Sigortacılık Araştırmaları Dergisi*, 2(11), 59-91. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/380561>
- Lippi, A., ve Rossi, S. (2020). Run for the hills: İtalian investors' risk appetite before and during the financial crisis. *International Journal of Bank Marketing*, 38(5), 1195-1213. doi: 10.1108/IJBM-02-2020-0058.
- Nakip, M., ve Yaraş, E. (2017). *SPSS uygulamalı pazarlamada araştırma teknikleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Obamuyi, T.M. (2013). Factors influencing investment decisions in capital market: a study of individual investors in Nigeria. *Organizations and Markets in Emerging Economies*, 4(4), 141-161. Erişim adresi: <https://www.journals.vu.lt/omee/article/view/14263/13156>
- Powell, M., ve Ansic, D. (1997). Gender differences in risk behavior in financial decision-making: an experimental analysis. *Journal of Economic Psychology*, 18, 605-628. doi: 10.1016/S0167-4870(97)00026-3
- Rana, H. M., Chan, J., ve Baig, A. A. (2014). Information searchers as a mediator between income and risky decision-making behavior and influence of education on risky-decision-making behavior: a study from Pakistan. *The Business & Management Review*, 4(3), 81-93. Erişim adresi: https://www.academia.edu/8740401/Information_searches
- Saraç, M., ve Kahyaoglu, M. B. (2011). Bireysel yatırımcıların risk alma eğilimine etki eden sosyo-ekonomik ve demografik faktörlerin analizi. *BDDK Bankacılık ve Finansal Piyasalar*, 5(2), 135-157. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1352336>
- Sermaye Piyasası 2019 (2020). Türkiye Sermaye Piyasası Yayınları (TSPB). Erişim adresi: www.tspb.org.tr/wp-content/uploads/2020/07/TurkiyeSermayePiyasasi2019r.pdf
- Sulaiman, E. K. (2012). An empirical analysis of financial risk tolerance and demographic features of individual investors. *Procedia Economics and Finance*, 2, 109 - 115. doi: 10.1016/S2212-5671(12)00070-6
- Şahin, M., ve Barış, S. (2017). Finansal okuryazarlık ve tasarruf davranışları: kamu çalışanları üzerine bir inceleme. *Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 7(2), 77-103. doi: 10.18074/ckuiibfd.332555
- Uluçol, O. (2019). Akademisyenlerin tasarruf yapma ve tasarrufları değerlendirme eğilimleri: Türkiye uygulaması. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(31), 739-768. doi: 10.14520/adyusbd.471126
- Yao, R., ve Hanna, S.D. (2005). The effect of gender and marital status on financial risk tolerance. *Journal of Personal Finance*, 4(1), 66-85. Erişim adresi: <https://mospace.umsystem.edu/xmlui/bitstream/>
-

SUMMARY

Introduction

The individual investment decision is expressed as the transformation of savings into values such as gold, foreign exchange, stocks or mutual funds within the framework of risk and return expectation of the consumers. It is possible to talk about the effect of many factors on this behaviour pattern, which is called individual investment decision. In particular, it can be stated that the behaviour of investment tool selection has gained a different dimension during the current pandemic process. In highly uncertain environments such as the pandemic process, confidence decreases and the level of risk increases. Identifying the factors that cause consumers' risk-taking levels to differ can be considered as an important issue that needs to be investigated.

Background

There are many studies in the literature that the level of risk-taking of consumers differs in terms of many demographic factors such as gender, age, income, marital status, number of households, region and settlement, savings status and political opinion. However, there are changes in behaviours periodically and in terms of the general economic situation. Therefore, it is important to repeat such research in different time periods.

Research Problem

The research was based on the determination of the individual investment tool selection of consumers in Turkey during the current time period and the differentiation factors.

Research Questions

Due to the pandemic, there is a period of high risk and uncertainty in every sense around the world. What are the preferred investment tools during this period? Which investment tools are oriented compared to previous periods? Is there a difference in terms of demographic factors, especially risk-taking levels related to investment tools during this period? The answers to your questions will be determined within the scope of this research.

Purpose

In this research, it is determined as the main goal to determine whether investment tool purchasing behaviours differ in terms of investment tool preferences and demographic factors for turkey as a whole.

Method

Quantitative research method was used in the research. With the help of the electronic survey form created, primary data were collected from all over Turkey. Non-parametric tests were used in the analysis of the data and the testing of hypotheses.

Findings

In the light of the data obtained from the country, it was determined that the most preferred investment tools in the selection of investment tools were gold, foreign exchange, real estate and private pension funds, respectively. Gold was found to be in 60 of the 98 portfolios created by 590 individual investors. In addition, it was concluded that investment tool selections differed in risk dimension, especially in terms of all demographic factors included in the research.

Results and Conclusions

In terms of gender variability, it has been found that women prefer investment tools with lower risk than men. In terms of age variable, it was determined that the level of risk taking increased in parallel with the increase in age. It has been determined that the evaluations differ in terms of stock, term deposit and foreign exchange preference in terms of region variable. In terms of occupational variable, it should be stated that gold is highly preferred by all professional groups, however, it is more preferred by the group consisting of public and private sector employees and especially housewives. In terms of income, it was concluded that the group with high total income for all investment tools and the group preferences that were low differed. In terms of savings variable, it was determined that the choices differed statistically significantly in terms of gold, stocks, term deposits, foreign currency and private pension. In terms of political opinion, assessments differ in terms of term deposits and individual pension preferences. It was determined that the term deposit preference of the people who formed the group, which describes itself as conservative, was at the lowest level. In subsequent studies, it may be proposed to examine the consumption dimension related to investment tool preference in terms of different environments such as the economic crisis. In addition, investment tools within the scope of Islamic Banking were not included in this research. This can be considered a deficiency. In future studies, the expansion of the scope of research by taking into account these investment tools can be presented as a proposal.